

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Республіка Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

III Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

10 квітня 2018 року

**Харків
2018**

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

Редакційна колегія:

Андрущенко О. А. – д-р філол. наук, професор, перший проректор, проректор з наукової роботи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Дорожко І. І. – д-р філос. наук, професор, завідувач кафедри філософсько-психологічної антропології ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Зеленська Л. Д. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Золотухіна С. Т. – д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рибалко Л. С. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ткачова Н. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Балацінова А. Д. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Собченко Т. М. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Туріщева Л. В. – канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри філософсько-психологічної антропології ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Затверджено Вченою радою

*Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 2 від 27.02.2018 року)*

П86

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 10 квітня 2018 р.) / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Харків : «Стиль-Издат», 2018. – 476 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, а також сучасних проблем філософсько-психологічної антропології.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2018

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРОВАНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

З'ясовано взаємозв'язок понять «інтеграція» і «міжпредметні зв'язки»; розкрито роль міжпредметних зв'язків як засобу інтегрованої професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Розглянуто питання класифікації міжпредметних зв'язків. Визначено умови впровадження міжпредметних зв'язків у процес професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: майбутній вчитель музичного мистецтва; професійна підготовка; інтеграція; міжпредметні зв'язки; засіб.

The interrelation between the concepts of «integration» and «intersubject connections» has been determined. The role of intersubject connections as means of integrated professional training of future teacher of musical art has been revealed. The question of classification of intersubject connections has been considered. The conditions for introduction of intersubject connections into the process of professional training of future teacher of musical art have been determined.

Key words: future teacher of musical art; professional training; integration; intersubject connections; means.

У пошуках шляхів до вирішення проблеми підвищення ефективності підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва багато сучасних учених віддає перевагу інтегративному навчанню.

Поняття «інтеграція» тісно пов'язане з поняттям «міжпредметні зв'язки», адже введення в педагогічний тезаурус терміна «інтеграція» відбулося на базі розробленої теорії міжпредметних зв'язків, і значення їх принципово не відрізнялось: міжпредметні зв'язки – взаємна узгодженість змісту освіти в межах традиційних навчальних предметів і факультативів; інтеграція – об'єднання змісту освіти в межах інтегрованих курсів.

З огляду на вищезазначене, «міжпредметні зв'язки» є педагогічною категорією для означення синтезувальних, інтегративних відношень між об'єктами, явищами та процесами реальної дійсності, що знаходить своє відображення у змісті, формах та методах освітнього процесу. Виходячи з цього, можна дійти висновку, що провідними функціями міжпредметних зв'язків є об'єднувальна та інтегрувальна.

Проблему взаємозв'язку між навчальними предметами ми розглядаємо як фактор інтенсифікації й оптимізації освітнього процесу, адже врахування міжпредметних зв'язків відкриває широкі можливості для реалізації в програмах інтегрованого навчання майбутніх фахівців. Ця реалізація може бути зведена до впровадження в навчальні програми з різних навчальних курсів окремих одиниць навчального матеріалу – фактів, понять, законів тощо, які тією чи іншою мірою вивчаються в різних навчальних дисциплінах.

Міжпредметний підхід відкриває широкі можливості для перебудови навчальних планів і програм з урахуванням інтегрованого підходу до процесу професійної підготовки майбутніх фахівців. Він дозволяє виділити загальнонаукові за своєю суттю одиниці навчального матеріалу (факти, поняття, теорії, закони тощо), що розглядаються в різних дисциплінах, розширити та поглибити міжпредметне навчальне знання під час засвоєння кожної окремої дисципліни шляхом синтезу нових даних, ознак і характеристик явищ, що вивчаються.

Головним засобом забезпечення інтегрованого підходу в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва ми називаємо «взаємопов'язане» навчання, що будується на виявленні зв'язків між дисциплінами психолого-педагогічного та музично-педагогічного циклів.

Під час такого навчання майбутні фахівці:

- усвідомлюють загально-художні категорії (художній метод, стиль, музичний образ, форма, зміст) і спеціально-художні категорії (інтонація, мелодія, гармонія, артикуляція тощо);

- цілісно осмислюють явища музичного мистецтва, що розглядаються.

Ефективне застосування міжпредметних зв'язків вимагає їх класифікації, яка, відображаючи сутнісні ознаки феноменів, що досліджується, допомагає усвідомленню зв'язків між ними, сприяє створенню науково-практичних передумов для реалізації виявлених зв'язків у змісті професійного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва.

На підставі вивчення й узагальнення наукової літератури з проблеми дослідження (Г. Беленький, Н. Тарарак та ін.) дійшли висновку про доцільність виокремлення таких видів міжпредметних зв'язків, як: змістово-методологічні, операційно-діяльнісні та організаційно-методичні.

Міжпредметні зв'язки змістово-методологічного типу класифіковано за такими критеріями: за складом наукових знань (фактологічні, понятійні, теоретичні); за знанням про спосіб наукового пізнання та світоглядною спрямованістю (філософські, історико-наукові, політико-економічні, етичні, естетичні, правові); за спільністю змістових елементів навчальних дисциплін (об'єктивні, методичні, теоретичні). Операційно-діяльнісні міжпредметні зв'язки включають такі: за способами практичної діяльності у використанні теоретичних знань (репродуктивні, конструктивні, творчі); за способами навчально-пізнавальної діяльності (суто навчальні, розвивальні, організаційно-пізнавальні). Організаційно-методичні міжпредметні зв'язки розглядають: за способами засвоєння знань (репродуктивні, пошукові, творчі); за широтою здійснення (міжкурсіві, внутрішньоциклові, міжциклові); за часом здійснення (наступні, супутні, перспективні); за способом взаємозв'язку предметів (односторонні, двосторонні, багатосторонні); за тривалістю реалізації (епізодичні, постійні, систематичні) [5].

Практична реалізація міжпредметних зв'язків багато в чому визначається особистою ініціативою викладачів, їхнім педагогічним досвідом. Слабка методологічна і практична розробленість структури міжпредметних зв'язків у галузі музично-педагогічної підготовки кадрів пов'язана з тим, що система музичної освіти, яка існує сьогодні не достатньо використовує теоретичні і

практичні досягнення загальнопедагогічних досліджень, нові організаційно-методичні форми, розроблені у теорії та методиці професійної освіти.

У процесі дослідження з'ясовано доцільні напрями реалізації міжпредметних зв'язків інтегрованої професійної підготовки майбутніх фахівців: 1) поєднання декількох дисциплін в єдиний інтегрований курс; 2) посилення координації між дисциплінами, які забезпечують професійну підготовку майбутнього вчителя музичного мистецтва шляхом узгодження навчальних планів і програм.

У процесі дослідження дійшли висновку, що ефективність застосування міжпредметних зв'язків значною мірою залежить від управління цим процесом: від пошуку викладачем інформації міжпредметного змісту до перевірки кінцевих результатів та їх осмислення. Використання міжпредметних зв'язків вимагає відбору знань на основі певних критеріїв, що в свою чергу, викликає необхідність встановлення рівня значущості цих структур та допустимого обсягу зони зіткнення відомого і невідомого знання, обґрунтування оптимальності зробленого вибору. Реалізація міжпредметних зв'язків у навчально-виховній діяльності супроводжується такими діями, як постановка мети; вибір форм і часу подачі матеріалу іншого навчального предмету; визначення виконавця; оцінка результатів [1; 2; 4].

Учені (О. Арчажнікова, С. Мельничук, Г. Падалка, О. Рудницька, Н. Тарарак, О. Щолокова та ін.) виділяють такі умови впровадження міжпредметних зв'язків: знайомство викладачів зі змістом програм та підручників суміжних навчальних курсів; єдність навчально-виховних дій викладачів суміжних навчальних курсів; суміжна методична робота викладачів; взаємовідвідування занять; сумісне планування реалізації міжпредметних зв'язків; систематичність їх здійснення тощо.

Єдність дій викладачів є основою їхньої сумісної навчально-методичної роботи, а також виступає в якості суб'єктивної умови здійснення міжпредметних зв'язків, оскільки від уміння встановлювати міжпредметні зв'язки залежать способи їх реалізації. Тому викладачеві необхідно володіти вміннями, пов'язаними з роботою з визначення міжпредметного матеріалу. До таких умінь відносимо:

- дотримання теоретичних положень філософії, педагогіки, психології;
- співвідношення навчально-виховних завдань свого навчального курсу з цілями інших навчальних дисциплін;
- оцінювання освітніх знань визначеного міжпредметного матеріалу;
- проведення порівняльного аналізу різних за змістом елементів навчального матеріалу різних навчальних курсів;
- виділення суттєвого у змісті суміжних навчальних дисциплін.

Найбільш значущим при узгодженні навчальних планів і програм є дотримання умови системного міжпредметного підходу, що виявляється в комплексному використанні засобів, методів і форм здійснення міжпредметних зв'язків у всіх структурних компонентах системи музично-педагогічної підготовки [3]. Цілісна міжпредметна система, забезпечує: багатоаспектність, систематизацію й узагальнення знань; поетапне вивчення окремих навчальних дисциплін; оптимальну послідовність вивчення тем.

Отже, визначення у навчальних програмах змісту в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, не виявляючи зв'язків між окремими навчальними курсами, не передбачаючи системного викладення матеріалу, зводить використання міжпредметних зв'язків тільки до переліку певних елементів фахової музичної підготовки. Тому у межах дисциплінарної структури необхідно знаходити шляхи і методи забезпечення комплексності, системності у вивченні складних структур і явищ; методи науково-обґрунтованого використання міжпредметних зв'язків усіх циклів музично-педагогічних дисциплін, інтеграції їх змісту.

Список використаних джерел

1. Безрукова В. С. Интеграционные процессы в педагогической теории и практике. Екатеринбург, 1994. 152 с.
2. Бельский Г. И. Взаимосвязь предметов гуманитарного цикла. *Народное образование*. 1977. № 9. С. 42–48.
3. Падалка Г. Теорія і методика мистецької освіти: інноваційна проблематика. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент* : зб. наук. пр. Київ, 2010. Вип. 5. С. 40–49.
4. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька. Київ, 2002. 270 с.
5. Тарарак Н. Г. Міжпредметні зв'язки вокально-хорових дисциплін у фаховій підготовці майбутнього вчителя музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2008. 20 с.

Марина ЗАГОРУЛЬКО

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ

Тези присвячено актуальній проблемі формування дослідницьких умінь майбутніх вчителів початкової школи. Висвітлено особливості дослідницьких педагогічних умінь на основі використання сучасних наукових підходів; подано результати аналізу психолого-педагогічної літератури та розкрито окремі погляди науковців до змісту та сутності дослідницьких умінь учителя початкової школи; розглянуто групи дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: дослідницькі вміння, майбутні вчителі початкової школи, структура дослідницьких умінь, групи дослідницьких умінь.

The paper is devoted to the problem of formation of future primary school teachers' research skills. The peculiarities of pedagogical research skills have been outlined on the basis of modern scientific approaches. The results of the analysis of psychological and pedagogical literature have been presented. The scientists' views on the content and essence of future primary schools teachers' research skills have been revealed. The groups of research skills of future primary school teachers have been considered.

Key words: research skills, future primary school teachers, structure of research skills, groups of research skills.

В умовах зростання темпів науково-технічного прогресу неможливо обмежуватися тільки вирішенням завдання управління засвоєнням учнями знань –

Бурка Олена	190
Модель процесу підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій	
Бурлаченко Наталія	193
Проблемне навчання у вищій школі в режимі онлайн	
Ван Цзін І, Тань Сяо	196
Діагностика сформованості культурологічної компетенції майбутніх учителів музичного мистецтва: констатувальний етап	
Вихрущ Віра	199
Проектна технологія у загально методичній підготовці магістра: техноматичний підхід	
Гриньова Валентина	202
Педагогічний такт викладача	
Давидова Жанна	205
Застосування інформаційного підходу в освіті в умовах трансформації суспільства	
Дейниченко Геннадій, Кабанська Ганна	208
До проблеми організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів з технічного конструювання під час педагогічної практики	
Должанська Юлія	211
Психолого-педагогічні особливості роботи з іноземними студентами у процесі викладання української мови	
Ду Цзінсюй	214
Структура та зміст підприємницької компетентності студентів закладу вищої освіти	
Желанова Вікторія	217
Формувальний потенціал технології контекстного навчання майбутнього педагога	
Жуков Василь	221
Міжпредметні зв'язки як засіб інтегрованої професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва	
Загорулько Марина	224
Аналіз структури дослідницьких умінь учителя початкової школи в працях вітчизняних науковців	
Загребельний Олександр	227
Педагогічні засади оволодіння курсантами досвідом колективної взаємодії в екстрених умовах	
Зеленська Людмила, Голобородько Костянтин	231
Етико-естетичний компонент педагогічної майстерності майбутніх учителів української мови та літератури	
Зеленський Богдан	234
Проблема професійної ідентичності у науковому дискурсі	
Золотухіна Світлана, Лозова Валентина	238
Дуальне навчання у педагогічному освітньому просторі як дискусійна проблема	